

En given fordelingspolitisk målsætning opnås derfor med mindre omkostninger for arbejdsudbuddet ved skattefinansiering end ved indkomstgraduering i forhold til erhvervsaktive grupper. Indtægtsgraduering kan endvidere have negativ indvirkning på opsparingen.

Der er dog to forbehold, som i nogle tilfælde kan tale for en graduering af betaling for offentlige ydelser.

Det første forbehold vedrører pensionister. Indtægts- og formuegraduering af ydelser til pensionister har ingen væsentlig forvridende effekt på denne gruppes arbejdsudbud. Der kan derimod være en effekt på opsparingsadfærden for erhvervsaktive, dvs. før pensioneringen, fordi pensionister med betydelig formue vil modtage færre offentlige ydelser. Den negative indvirkning på opsparingen må dog formodes at være begrænset, da det potentielle tab af ydelser for den person, som foretager opsparingen, ligger langt ude i fremtiden og dermed er usikkert, fordi både den fremtidige indkomst, behovet for ydelser og det offentlige regelsæt ikke kendes fuldt på forhånd. Derfor er det forventningerne til den fremtidige brug af formuegraduering, som har betydning, og ikke den nuværende indretning.

Det andet forbehold vedrører det forhold, at der er goder, hvor det er en selvstændig politisk målsætning, at alle relevante modtagere har et vist forbrug af godet. Især for at undgå, at lavindkomstgrupper fravælger godet, kan det være nødvendigt at sænke prisen for ydelsen for personer med lav indkomst. De indkomstafhængige tilskud skal blandt andet ses i dette lys.

Det skal generelt understreges, at der ikke findes nogen løsning på de dilemmaer, der er ved indtægtsgraduering. Samspilsproblemer er uundgåelige, med mindre ydelserne gives til alle eller til ingen. I de tilfælde hvor der er indtægtsgraduering bør det ses i sammenhæng med skattesystemet og andre ordninger for at undgå meget høje marginalprocenter.

Som et sidste punkt, hvor finansieringsformen kan påvirke adfærden, skal efterspørgslen efter offentlige ydelser fremhæves.

Generelle skatter er kendetegnet ved, at forbrug og betaling er adskilt. Det betyder, at prisen for at forbruge en ydelse for den enkelte forbruger er 0. Efterspørgslen efter offentlige serviceydelser vil derfor som hovedregel altid være større end udbuddet. Det betyder, at adgangen til disse ydelser må begrænses ved hjælp af ventelister eller gennem en visitation.

Brugerbetaling kan selv i mindre omfang have en afdæmpende virkning på efterspørgslen, fordi der ved brugerfinansiering etableres en direkte sammenhæng mellem forbrug og betaling. Hvor stor denne effekt er, afhænger af hvilken ydelse der er tale om.

6. Brugerbetaling, tilkøb og valgfrihed

Brugerbetaling kan i visse tilfælde være en forudsætning for, at det offentlige kan tilbyde brugerne af offentlige serviceydelser valgmuligheder. I de eksisterende ordninger med brugerbetaling er det imidlertid ikke altid, at brugerbetaling giver brugerne adgang til et valg mellem forskellige ydelser. Brugerbetaling er derfor ikke nødvendigvis udtryk for større valgfrihed for borgere eller virksomheder.

Kommunerne har mulighed for at sammensætte forskellige kombinationer af skatter og service inden for de rammer, lovgivningen sætter. En kommune kan f.eks. vælge især at bruge ressourcer på ældrepleje, mens nabokommunen kan vælge i særlig grad at prioritere dagpasningstilbud til børn.

Så længe borgerne benytter servicetilbud inden for kommunegrænserne er dette ikke et problem, men hvis der opstår et ønske om at vælge ydelser i andre kommuner end hjemkommunen, kan de forskellige prioriteringer i kommunerne udgøre en hindring for valgfrihed.

Hvis en borger ønsker at benytte en ydelse i en nabokommune, hvor der er ledig kapacitet, og hvor begge kommuner ønsker at medvirke til fleksibilitet, men hvor gennemsnitsudgiften til den pågældende ydelse er højere end i hjemkommunen, kan der opstå et behov for at få enten differencen mellem de gennemsnitlige omkostninger eller den faktiske merudgift dækket.

Hvis det er kommunerne, som skal dække differencen eller den faktiske merudgift, er der risiko for, at borgere kan spekulere i at bosætte sig i kommuner med lav skat og vælge service i nabokommuner med et højere serviceniveau og tilsvarende højere skat. Brugerfinansiering kan derfor anvendes til at sikre, at borgere, som ønsker at vælge en service i en anden kommune, har denne mulighed, uden at der dermed opstår mulighed for at spekulere i forskellige skat/service-niveauer.

Brugerbetaling kan også være en forudsætning for valgmuligheder i tilfælde, hvor brugerne af den offentlige sektor gives mulighed for at købe sig til ekstra ydelser.